

SARUSI MIHÁLY

„...a versec kálváriáján...”

PSescu Săbăoani-ban

Erdős Szászka Péter (PSescu) ő Szabófalváról, Moldvaországból.

1994-ben hogy nem fogalmaztam róla... Ő lenne az ui cangu kültü? Szászka Erdős Péter. Szeszka Erdüs... (Sesca Petre.) (PSescu.)

Lett volna!

Mert nem lehetett.

Hogy miért, alább (valamennyire) kiderül.

Született 1918-ban, meghalt 1995-ben. Élt az általa inkább Săbăoani-nak vett Szabófalván.

Járt... 1992-ben Békés vármegyében, Kígyóson. (Amikor még összefuthattunk.)

Hogy utána – 1992-ben, 1993-ban – 7 levelet küldjön nekem Békéscsabára, a koptába téve 4 költeményét... magyarul, románul. Meg egyet Lakatos Demetertől (1911–1974), melyben róla, Péter bácsiról énekel a csángók tán első költője.

A helyzet hozta úgy, hogy... Hogy megmaradt népköltőnek. Azon belül is... versfaragó parasztembernek. Akinek a fajtáját hogy vette volna emberszámba – akarom mondani költőnek - a közítélet. Különösképp nem a szakmai (mondhatni nem épp ok nélkül).

Mi több, a többi is. Mást ne mondjunk... nem csak a magas magyar irodalmi műhelyek. A gyulai román lap(ok) sem állt(ak) szóba vele. Mert hogy nekik ajánlotta nekem küldött zöngeményeit! Közölnék és akkor írna többet... magyarul.

Mert mint lelevelezte velünk, sok román, kevés magyar költeményt szerzett... săbăoani-i magányában. Ha kinyomtatnák (végre) magyarul írottjait, szülhetne még akárhányat.

Nem és nem.

Gyulai román barátaink... úgy lehettek vele: jobb elhallgatni, nem beszélni róla, nem észrevenni, hogy Móduvában milyen kíméletlen körülmények közt (nem) lehetnek magyarok a magyarok, míg ellenben ők, akik amazoknál – emezeknél, a mi cangu testvéreinknél – jóval kisebb számban élnek országunk eme fertályában...? (Igen, a Tiszántúl ama neveléshatár menti részén.)

Ki tudja!

Leveleit az 1992-es kígyósi (Wenckheim-kastély látta) találkozás után még a következő esztendőben is eszertgette mifelénk. Hogy 1995-ben már átadja lelkét a Mindönhatónak. Azaz... majdnem utolsó lélegzetéig... Reménykedett. Remélte, hogy.

Sem itt, sem ott. Se ennek, se annak.

Hogy mégis.

Új? Legalábbis újabb szabófalvi népköltő. Lakatos Demeternél hét évvel fiatalabb, ám míg az első csángó költő 1974-ben elhunyt, Szászka Erdős Péter (Szeszka Erdős Péter), Péter bácsi 1992-ben kezdene költeni. Mert hogy – úgy látom – csak akkor hajlandó tovább verselni, ha valaki közli! S ha a Jóisten megsegíti, fizetnek is érte. Afféle népbarát szerkesztő pedig 1992-es (2023-as) Magyar Honban alig kerül.

Csángó népfőiskola az ókigyósi Wenckheim-kastélyban, egyik előadója (s hallgatója) Péter bácsi, aki 1918-ban született a kies Szabófalván, végig ott élve faluja krónikása. Azt mondják, Erdős Péter összegyűjtött Szabófalváról mindent, amit lehetett, ám hiába írta a románok nyelvén, oly erős gyanúba keveredett, hogy az 1990-es évekre fia kézirat sem maradt a kezében – a tisztelt helybéli dák ávó elszedte tőle.

Valami lehet benne, mert előadásában a szabófalvi népi jogszokásokról is szó esik, s valóban, a Népismereti Dolgozatok egyik kötetében Szeszka Erdős Péter a csángó népi jogot leíró tanulmány társszerzője.

Mondja, s mi alig értjük. Erdélyi Zsuzsannától tanulhatunk: ahol valami nem világos, rákérdez többször is. S Péter bácsit érdemes hallgatni! Rákezd arra a mondára is, amely megfejtja a Szeret folyó nevét.

– Szeretem, szeretem! – kiáltott a honfoglaló magyar leány az idegen víz partján, midőn a vőlegényét (szeretőjét) szekeréről a mélybe ragadta az örvény.

S mondaná, ha lenne, ki hallgatja! Ki a költeményét olvassa, érti; ha valaki be teszi az újságba.

Otthonról (elsőre) két versét küldte el nekünk. Az egyik román változatát a gyulai román lapnak ajánlja, ám aligha remélheti, hogy az ott napvilágot lásson. Mai román köznyelvre fordítva mit ér a csángó LATIATAK FELEIM SZÜMTÜKKEL MÜK VAGYUNK POR ÉS HAMU...? Ha eme újabb szabófalvi (alkalmi? nép?) költőnkre figyelünk, (majdnem) ugyanazt a régi magyar nyelvet érzékelhetjük.

Azt írja, ha közlik verseit, újabbakat költ, s már küldi is! Igen, csak ha kell.

S kell-é?

Az unokáknak néhány hasonló vén magyar magyarázhatja Szabófalván, mit ér a magyar nyelv! Tanulnák is, ha engedné a nagyságos bukurvári atyaúristen. (Azaz helynöke, az érsek, ki csángó fiúból lett román katolikus.) A híradóban hallom: nem engedi.

Nyilván nem akarja, hogy ha Szabófalván újabb költő születik, magyarul kísérletezzon.

Ezen a nyelven? Lakatos Demeterén, Szászka Erdős Péterén?

Minek?

(U.i.: Jön is Békés-Gyulára emlékéuttra megtekinteni s tán megverselni a sikkasztó magyar királyi honvédtisztból lett nagy román író, Rebreán Olivér emléksobrát, mely egykori fogságától, a vármegyei tömlöctől jó szaladásra lévő görögkeleti istenháza kertjében áll.)

...Mondom, írtam volt a '90-es években (s megjelent a Vagabundkorzó című zárandokkönyv IV. kötetében).

Hogy most, leveleskönyvem (LEVELESLÁDÁMBÓL I: Innen a rácson, 2017. II: Életsszomj, 2021) következő (tehát III.) kötetének tervezése közben újabb levélcsomót fölmarkolva oda kívánkozzanak Szeszka Erdős Péter levelei. Meg mindaz, amiért írt nekünk Csabára Szabófalváról/Sábãoani-ból.

Az előbbieket persze fényt vetnek mindarra, amit e sorok tükröznek. Arra a fájdalmas valóra, amely környezi Péter bácsit.

Mielőtt leveleire térnék, érdemes felsorolnom, mivel foglalkozott találkozásunk előtt Erdős Szeszka Péter. Nyomtatásban megjelent írásai Ilyés Sándor A moldvai csángók bibliográfiája című összeállításában: I. Lakatos Demeterről. Igazság, 1979., szept. 23.; II. Emlékezés az 1831-es parasztfelkelésben elesett szabófalviakra. Korunk, 1982/3.; III: Emlékezés az 1831-es parasztfelkelésben elesett szabófalviakra. Moldvai Magyarország, 2001/1.; IV: Ju reggeli imádság. Csángó Újság, 1990/6.; V: Emlékféli... (Levelek Szabófalváról). Néprajzi Közlemények, 1994.; VI: (Imreh Istvánnal:) A szabófalvi jogszokásokról. Kós Károly–Faragó József: Népismereti Dolg. Kriterion K., Bukarest, 1978.

Kígyós – még utoljára? – fölébresztette benne...

Az élni akarást?

Élni; túlélni; tovább élni... Valamiképp megmaradni.

20 évvel korábban, 1972-ben Szabófalván jártamban Lakatos Demetert nem leltem, mert a vasútnál dolgozván épp távol, szolgálatban volt. Erdős Szászka Pétert – aki amúgy apámmal egyívású – nem kereshettem. E két évtizedet nem ugorhattuk át. Sem előre, sem hátra.

Ehhöz Kígyós kellett.

Az ottani népfőiskolát létrehozó Harangozó Imre szervezkedése.

...Meg Hajdú Mihály, aki az irodalmárokat megelőzve 1986-ban az ELTE-n tanzéki kiadványként közreadta Lakatos Demeter – igen régies – tájnyelven írt költeményeit. Értékelve a szabófalvi költő teljesítményét. 1972-ben, Csángóföldön járván e teljesség nélkül is lehetett már tudomása a magamfajtának e moldvai kincsről.

Erdős Szeszkaé...?

Persze, más. Ám mindenképp: értékes lelet.

Éltében – éltünkben –, ...mielőtt porrá s csonttá nem aszunk. Mídon még itt a hús rajtunk.

S láss csudát!

Költészetnek alig, ám nyelvemlékként...

Egy nép(töredék) utolsó (előtti?) sóhajtása. Anyanyelvének maradékain. A beolvadást megelőző pillanatban.

Ő még igen, valamennyire. Ám.

Szóval, levelesládámból.

1992. XI. 5.

A nekünk küldött levélnek a csabai hírügyönyökségben készült halovány – 2023-ban már alig olvasható – fax (mi több, távpapír) változata: Péter bácsi nekünk ajánlott költeménye, a végén megjegyzéssel.

„Szülőfalumnak tisztelet

*...Harangozó Imrének és
Sarusi Mihálynak emlék
az 23-24 okt. 992 drága
napok, amelyét együtt
ünnepeltük Szabadkigós
kástély iskolán 1992...*

Pter...

5 Novemb 1992

A Szülő falum Moldvába van,
Kárpátok, Szeret és Prút közöt,
Moldva az én drága földem,
Itt először ides anyám szót mondtam.
Moldva földöm elődeink is lakták.
Ahol az ides anyámtul én tejet soptam,
Roluk kronikusok írtak.
Hogy harcultak és Moldva földet,
Patriotizmussal (Hazafisággal) védelmeztik.
Itt ez enim országom és falum.
Itt e hegyek vizizek közöt születem.
Moldva tájon az én házom,
S ez legszebb táj a mit én tudok,
Itt vannak szép hegyek, fóllyik és patakók.
Én parasznak születem Moldvában.
És büszke vagyok az én házamban.
Nép viseletbe lányokol és legényekkel együtt
Munkára és táncolni jókedvel mentem.
Életemet, munkámot falumnak áldozom,
Móstiés 74 éves korámban,
Az életemet itt fantom (töltem)
Míncsak ebben a drága földbe akaram.
A sérhelyem legyen és pihenyek,
Moldva gyönyörő szép tájan...

Sescu Petre Săbăoani

Figelmez.

Kérem sépen kedves Imre barátom gépeje le ezt e verset három számban, amiot(?) megjavítva faragja sepen. azután egy szám maradjon magának, egyet ad a Sarusi Mihálynak, egyet küld nekem emléknék.

Há ezt a munkát megcsinálja akkor az ígért verset há elküldi a maga képet elkültem(?), akkor kövel(?) próbálom(?) írjak egy verset azakrol a 23-24 napokrol amelyeket ott... töltöttem én..."

Nagyítóval igyekeztem megérteni, mit írt Péter bácsi, ennyire sikerült. Távpapíron – faxmásolaton – maradt meg belőle nálam valami.

A további költeményeiből a legszívesebben csak idéznék, mert olvasásuk fárasztaná a netán érdeklődőket. Ami kár lenne! Csak hát tanulságos Szászka Erdős Péter minden sora, minden szava. Úgyhogy... igyekszem szórul szóra megfejteni verses leveleit.

Hogy ha más nem, hát mi hallgassuk meg őt.

Vele: népét. Népe halkuló (románba vesző) szavát.

1992., XI. 16.

A koperta szerint Sescu Petre levele Săbăoani-ból, a romániai Moldova Német nevű (Karácsonykö székelyű) vármegyéjéből, Fokozatosan (mert hogy Progresul) utca 111. számú portájáról. Haladó-ucca? Haladás-sztrít? Sztráda de Haladár? Ahogy ma már „haladár” minden ottani utód, ahogy 30 éve haladár volt láttunkra-halltunkra az a lániki gyerkőc, aki az úcán nem köszönt a nagyapjának, mert ő már nem tud az öreg nyelven szólani? Haladunk, haladunk... Aztán.

Haladunk, haladunk... De minek. S pláne hová.

Ide, s tova.

A levél egyik oldalán (hátlapján?): „Ujságiro barátomnak / Sarusi Mihály / Bekescsaba. / Kvasz Andras utca 37. / Felelet Várak / Peter bacsi”. A másikon maga a levél. „Kedves Sarusi Mihály barátom. / Nem megkaptam magatol semmi levelet amint beszélünk és ígerte. / Kérem hogy van egészségel jól e. Amint beszélünk és egyeztünk járt e az Foaia Noastră ujság szerkesztőségéhez? Megfizet e az előfizetőt az ujságra Foaia Noastră Sépen Kérem fizese meg az jövő esztendőre 1993... / Nem lesz hiába. Én megfizetem magának román pénzbe lejevel...” És hogy küldjek magamról képet, mikor születtem, mivel foglalkozom... „Kerem ez kepet a mert írok egy sép verset magának és otfent hol van a feje vers anyagnak kel fel teni a maga fényképet. / ... Sok szeretettel / Peter bacsi(i?) / 16 XI 992”.

Később sem a Foaia, sem az újabb gyulai román lap, a Noi nem közölte, de az utóbbi előfizetése sikerült – hogy ezt a lapot se kapja meg. (Nekem postázzák...) (A román posta - „Európába menet” Európából kiszállva? – nem volt hajlandó beszállni a buliba?) („Ejrópa, vigyázz!” - itt vannak a magyarok?...)

1992., XII. 10.

A valahonnan kitépelt (két) jegyzetlap mindkét oldalát sűrűn teleírta Péter bácsi(i). Aláírását most kezdem érteni: „PSescu”-val végződik mind a nekem magyarul, mind

a gyulai lapnak románul írt sorai után. Mindkettő két teljes oldalt tesz ki. Köszöni, hogy megrendeltem neki a Noi című gyulai román lapot. „Most itt küldök más verseket és. / Irtam románul a szerkesztőségnek... hogy maga megmutatsa nekik s há akarnak és szeretik a verseimet akkor adja ki belé az ujságban. Azért én irtam es csak magának menyen el az szerkesztőséghez es mutatsa meg nekiék, és há akarnak kiadni az ujságban, amikor megjelenik külden maga nekemis vaj két darabat (számot) kiváogat az ujságbul. / Há megjelenik akkor én más verseket fogom küldeni az Ujságnak. / Imar itt azt remélem(?) magat, gyépelje le az első küdöt versemet, sülőfalumnak tisztelet másodikoza le írogépel és küldjon nekemis egy számot hogy legyék nekemis egy darab legyépelvé(?). Itt azt remélem amikor meg küld választ akkor küldjön egy kis súp naptárkát... / Most itt küldök más verseket ujesztendő kívánatot. Há legyépele az első verseket és nekemis küld másodikat, akkor most készitem az ujverset amelyékben van a beszéd és hogy megtálalkosztunk műk ketten ot Ujkigyosson és hogy ismerkedtunk és megbarátkoztunk de mar ere kel az Imre képeje is. Mi van a Imrevel a hogy nem akar írni? Várok képeket sok felképezet ott Ujkigyosson de mar senki nem küldet semi képet.” A csabai plébánián is „felképeztek”, írja, meg hogy „maga is felképezet éngemet” – mármint a levél címtette. „Nagyon örülök, há kapok egy könyvet amelyik maga írta, és hamarástul közönöm sepen.” És ha lehet, küldjem el neki Seres András és Szabó Csaba Csángómagyar daloskönyvét, meg Salamon Anikó Gyimesi csángó mondák, ráolvasások, imák című könyvét.

A költeményeit „legyépeltem” és küldtem neki. Némelyiknek csak eme másolata maradt a kezemben. Az eredeti... Kígyósra vagy Gyulára került? Szabófalván – pláne Sábāoani-ban – ki tudja, mi maradt utána.

„Sok szeretettel / PSescu”

Az „új esztendő kívánat” – címe: „KIVANAT” - pedig valahogy így hangzik (azért csak valahogy így, mert kiolvasni pontosan Péter bácsi betűit nem is olyan könnyű) (így, nagybetűkkel):

„BÉKÉ ÉS ÉGYESÉG A NÉPEK KÖZÖTT!

ÜZENET A BARÁTOIMNOK.

A HOTÁR ESTENDÖK KÖZÖTT.

A MINT AZ ESTENDÖK TELNEC.

MŰKIS ÚSSUNK AZ IDŐ ÚTCÁIN.

MIND FORGUDUNC, MIND ÉLI.

MÉRT KERGET AZ IDŐ ALÁFÉLI.

TÖLTÜK EZ ÉLHETET, IOBAN ÉS ROSSUL.

EGYÚT AZ ROSS AKARATUKVAL.

S IGY AZ ÓRA PERCEKEN,

VISELLÜK, AZ ESTENDÜKET HIÁBA.

AMELYÉKEK TELNEC ÉS VISSIK VELYÜK.

MINDENKI ÉLETÉT.

TELNEC MIND A HÁRS VIRÁGOK.

A MINT A REGELI HAJNALÓ.
 OLYAN SÉP ESTENDŐK MIND A BUZUR VIRÁG.
 AMELYÉKEK MINDET A TÉGNAP MEGASZTAK
 UGY AZ ÉLHET EMLÉKEK.
 VESTETÜDNEC EL A SOKBAN.
 EMBEREK ÉS MINTHA ESTENDŰK TELNEK.
 A HOGY ÖRÖKÉRE NEMÁI LEGYENEK.
 ARA ÚTRA MINDENKI MENYEN
 MENNEK... ÉS MINT MENNEK AZ ÖRÖKÉRE.
 IGY TELÜNK EL, MINT AZ ESTENDŰK.
 AMELYÉKEK TÖBBÖT VISSA NEM TÉRNEC.
 AZÉRT AZ URISTENBE KEL HINNI.
 A HOGY AZ JÓ PIHENÉST ELNYERNI.
 A MÉRT MINDENKI ÉLLETIE TELIK.
 ÉS ODA AZ ÖRÖKE NYUGADALMRA MENYNEK.
 AHOL NEM ZAVARNAK SEMI PLÁNOKOL.
 ÉS TÖBBÖT NEM MÉG USSUNK AZ IDŐ UTCÁIN.
 OT ÖRÖKÉRE NYUGADDUNK.
 MAR NEM OTT, A HUL AKARUNK.
 ÉS ANNAK A CSOKORJÁBAN.
 A KINEK EZ ÉLLETEDEN SZOLGÁLTUNK
 EZ IGAZ TÖRVENY UTAN
 OTT NYUGADUNK MINDJÁN.
 SZEPLŐTELEN FOGANTATÁS ÜNNEPE.
 8-XII-92 SÁBÃOANI

SESCU PETRE-PĂDURARU SEPTUAGENAR AUTODIDDOCT (Szeszka Erdős Péter hetven és nyolcvan év közötti korú autodidakta)”. Hogy ez utóbbi fordítást ki követte el, már nem vélekszünk.

A kézirat első hasábjában románul, a vele párhuzamos másikban magyarul írta le a magyarországi barátainak újköszöntésül ajánlott verszetet. Felül két kép: az egyiken havas moldvai táj, a másikon békegalamb.

Ha iskolázatlan költő műve is e Kívánat, költészet. A legegyszerűbb. Abba kényszerítve, nyomorítva? Ráadásul majdnem ómagyarkori. (Tudván tudva az újjabakról, Iancu Lauráról, Duma-István Andrásról is... – mondhatni: az igaziakról.) (Mert, lám, mégsem az utolsó – költői – szó Etelközünkéből/Móduából Szászka/Szeszka/Sescu Péteré.) (A veszély hozza elő a csak-azért-is életkedvet?)

Persze, a „népbarát”, sőt, „népi”, „népies” szellem... (Vagy csak „realista”?...) (Netán „magyar”?) Tán ettől függetlenül is. (...avagy mégsem?)

Mint máshol is: az s-t és az sz-t egyként írhatja s-nek, mert északi csángó faluként Szabófalván s helyett is sz-t ejtenek (s lám, időnként ír, a tollforgatásra vállalkozó pa-

rasztember is). A k helyetti c meg nyilván a románból. (Hogy a többit hagyjuk a – történeti? – nyelvjáráskutatókra.)

Akadémikus nyelvész mentorom, Hajdú Mihály hogy örülne ennek a szövegnek!... Nyomban kiadatná Péter bácsi teljes életművét. (Hogy – másoknak – legyen mit megfejteniük?)

(...kiadatná, ha ma kapna rá támogatást.)

„Buzur virág”...

(Márton-Péntek-Vöő szótárában a „buzsor” ’bazaróza’ a r. bujor-ból.) („Olyan sép estendők mind a buzur virág”; hogyne, gyönyörű, mint a bazsarózsa. Mármint ami nekünk adatott eme árnyékvilágban. Olyan, amilyen, de...) (Ráadásul egyszeri, megismételhetetlen, mint példának okáért Péter bácsi eme érzelmi „kifakadása”.)

A románul írt levél a Noi szerkesztőségének szól, amelynek lényegét a végén magyarul (való, a maga csángó nyelvjárásában) összegezte. A gyulai román lapot, írja, „Nagyon sépen szerettem olvasni”, és „há akarnak és engedek maguk kiadják, akkor nagyon sépen köszönöm, és más verseket és fogok küldeni. Erül hireket felelést várok maguktul.” Mert hogy elküldette velem e verseit a Noi újságnak. (Az eredeti kéziratok oda kerültek? Nálam az általam átmásoltak maradtak meg, amelyekben remélhetőleg kevés a félreolvasás.)

Kedves Erdős Szászka Péter (atyai) barátom, az egésznek olyan nyelvemlék íze van! (...Már-már holnapi legeslegújabb-/magyar-/kori?)

1993. I. 25.

„Sarusi Mihály barátomnak! / Megkaptam a kis naptárkakat és a küldöt levelit a szép soráival. Nagyon örütem és sépen köszönöm.” Panaszolja, hogy már eltelt január és még nem kapott a gyulai román újságból. „Vannak régi verseim és mostis irok ujakat”, de most már kevesebbet. Az általa kért könyveket nem tudtam neki megszerezni, „semi baj. Nem meg kell, és én nem zavarom ilyen dolgokkal.” Majd azt írja, hogy jó egészséggel van, amit nekem is kíván. „Jánuarban a 10-ig volt nagy hideg 24-fok most mar meg melegült.” Végül a mellékelt (három fényképpel – Sarusi Mihálllyal, Harangaz Imrével, Sescu Petre-Păduraru-val – megfejtelt) „Békéség és barátság Emlék 25 I ’993” című, „HOGY SZÜLET E BARÁTSÁG. EMLÉK. 24-X-1992” alcímű verséhez fűz megjegyzést.

SOKFELI UTOZTAM

SOK EMBEREL TALÁLKOZTAM.

ÍGY ÉGY PÜNKÖZI NAPJÁN,

CSIKSOMLYÓ BUCSUIÁN.

ÉGY ȘÎNSIMION EMBEREL

TALÁLKOZTAM ILLÉS IMRÉEL

AMIN MEISMERKEDTŰNK,

BARATSÁGOT FOGODTUNK.

JIGODIN HEGYRE INDULTUNK.

AMIKOR ODA ÉRKEZTŰNK,

HARANGAZÓ IMRÉL TALÁLKOZTUNK.

VÉLE IS BARÁTSÁGOT FOGODTUNK.
Ő MAGYARORSZÁGI UJKÍGYOSRUL
ASIS IGIRTUK
EGY MÁST OTTHON MELÁTOGATUK.
ADIG LEVELEZGETÚNK.
ÍGY NEM SOK IDŐRE
IÁRTAM LÁTOGATNI IMRÉHEZ
SZABAKIGYIOSRA
MAGYARORSZÁGRA
AHOL A SARUSI MIHÁLYOL MEGISMÉRKEDTEM.
ÉS NOGYAN SERETEM.
VÉLE ÉS KEZET ADTAM.
BARÁSÁGOT ES FOGODTAM.
Ő NAGY EMBER HÍRÓ
UJSÁG IRO.
SOKOT TUD UTAZNI,
NÉPET LATOGATNI
ES KÉRDEZNI.
HÍREKET KAPNI,
UJSÁGBAN KIADNI.
IGY GYŰTEGETI A KIKET
A SARUSI MIHÁLY UJSÁGIRÓ.
NOGY EMBER HIRÓ.
IGY TÖLTI AZ ÉLHETET.
GYŰTEGHETI A HIREKET
MAR NEM ÉL HIÁBA
AZ VÁROSÁBA BEKESCSABÁBA.

AMINTIRE...” (S jön mindennek a kurta oláh változata.) (Hogyne, államnyelven, románul rövidítve.)

Érdekes, a világhálós fordítógép szerint az amintire memóriát jelent, nem emléket. A kettő náluk ugyanaz?

Árnyak, árnyalatok...

Ez az, amit a gép nem tud. De nem tud az adott nyelvet nem anyanyelveként használó sem?

És már megint, az ajánlása: „Sarusi Miály barátomnak Bekescsabára.”

Miály, Miály.

Harminc évvel később is magadhoz ölelve ezt az öreget.

„AMINTIRE.”

„HOGY SZÜLET E BARÁTSÁG.”

...”Jigodin hegy”? Zsögödfürdő?...

1993. III. 20.

PAR AVION ez is. Szabófalváról, Csabára. 95 lej; elég sokba került Péter bácsinak. Sovány téesz-nyugdijából...

A költészetért? Barátságért? ...bármennyit?

Ha válaszolsz, ha nem.

Biztos válaszoltam. De valahogy abbamaradt az egész.

Nem postázta neki a posta a gyulai lapot? Az nem közölte a versezeteit?

Valóban nem.

A levél egyik oldalán – párhuzamosan – Lakatos Demeter és Sescu Péter költeménye, fölül a fényképükkel. A mások oldalon – párhuzamosan – két levél, ugyanakkorra keltezve.

A fénykép alatt a címzés: „Igazolványkép / Lakatos Demeter / 1911–1974 / Irodalmi Márciuska / Az írásbeli bajtársomnak. / Sescu Péternek Szabófalva / Lakatos Demeter”, majd a vers, melynek olvasata (ha igaz):

Szenvedtem, akór te is, sokat az életben!
Emelkedvén a versec kálváriáján.
Ahol sokan szembeköptek.
Es mégis örvendezve felmentem.
Már te is Péter testvér
Tanum az egész Szabófalva,
Hogy életemben az ellenségeim sokszor
Kifütyültek, kövel dobáltak.
De teljés bizalommal az igazságban,
Véres talpammal, átmentem, fel a fejjel.
Az élet sárján.
És az Isten bizalmával,
Gyülölve mindig a hazugságot.
A rossz gondó gyáva embert.
A babér koszoru soha sem csábitott.
A versek kedvéért írtam
Mely lelki kényerem volt.
Es az öröm isteni ajándéka,
Az irodalmi verseimben.
Sokszor szórtam hameit(?) is;
En sok népet bíraltam,
Az is igaz sokat kikacagtam,
De sirtam mindenki bánatát.

A versec kálváriáján átmentek együtt az élet sárján – szembeköpték, kifütyülték, kövel dobáltak... Vagy legalábbis semmibe vették? Ami majd' annyit ért. Hogy sírják mindenki bánatát... Lelki kenyerükként. (Lakatos és Erdős Szászka...)

A költemény alatt, hogy ez fordítása az eredetileg 1974-ben (halála előtt) – románul? – Mitică Lăcătușu által írottaknak.

A kéziratoldal evvel párhuzamos felén a levél szerzőjének fényképe, alatta: „Sescu Péter – 1918 / Megéllen a Brásai Lapokban a / 29 szám Július 18 – 1981 Oldala 4-dic”, majd a vers.

Ides barátság!

Égy nap tizenhárom augusztban,
Sepsiszentgyörgy városán.
Három barát megtalálkoztak.
Égy másval kezet adtak.
Szüvesen barátságot fogadtak.
Égy masval barátok lesznek.
Amig ez világon élnek.
Mind e három más falokrol
Az Erdős Péter Szabófalváról
Az Erős Péter Pustyanáról
Ez mind kettő Moldvaról
Csak a harmadik Seres András.
Erdélyből.
Egy messze faluról.
Csak itt megtalálkoztak.
Ahol megszületett a barátságik
Amelyik fogadták élet végéig
Amig a halál megöli.
Amig akkor is nem vesz él.

Az ides barátságik örökére él

Most úgy élnek ez országon
Mind egy szép ményéországon.
Barátság előre fog erősödni,
Olyan erős mint a lánc.
Nem tud szakadni.
Ez világon így békével
Kell élni.

Aláírás: Sescu Péter. Szerezte 1981-ben, s másodjára a Csángó Újság 1990. 4. számában jelent meg.

Hogy érzékeljük, mekkora a különbség Lakatos Demeter és Erdős Szászka Péter „hozzaállása” között. Utóbbinak maga a mennyország Moldva, előbbi nagyon nem annak látja.

Péter bácsi... már a beolvadás küszöbén? Épp, az utolsó pillanatban. Hogy ha közlik, akár magyarul is ír. Mit ad Isten, költ. Lakatos, talán...

Amíg van választási lehetőség,
Milyen erős Péter bácsiban a barátság-vágy!
Valamennyiünkben? Csak ő őszinte?
Kiszolgáltatottabb?

A rövidebb levélben kéri, kinek küldjem el a képes verseket, és hogy „Nyáron többöt beszélgetünk amikor Bekescsabára utazak, de mar nem tudom mikor mert még nem kaptam forintokat az utra.” A másik, hosszabb levélben („Sépen”) köszöni, hogy legépeltem és eljuttattam neki a verseit. Régebbi „Verseim elpusztultak, nincsenek. Most amikor kel akkor írom es küldöm. Eről les többet a beszed nyaro amikor megtalálkozunk. Nincs mit küldjek es vigyek arafele de egy kis könyvecskét a Lakatos verseivel elvisem magának. / Élet történetet há megírom akkor elvisem de más imára nincs mikor jó koezedik a nyári munka szezon, ezeket leirom a jövőre télre. / Nem meg kaptam román ujsagot”, de „Nyáro ha arafelel utazok akkor Gyulára elmegyek meglátogatni az Liviu Rebreanu s(z)obr- rájat.” Majd búcsúzik: „Maga mit még csinál jól van e? Enis a feleségemel jól vagyok. / Itt vegzem be ez levelemet és kellemes húsvét ünnapokat kívánok maganak együtt e csaladjal és sikert maganak e sép kedvess munkájában. / Sok szeretettel / Peter bács és a felesége / 20 Márc 1993”.

Végezetül álljon itt Erdős Szászka Péter azon imádsága, amelyet 1992-ben az ókigyósi csángó népfőiskolán mondott el, mint minden reggeli és minden esti imádságát. Énekelt változatát Erdélyi Zsuzsanna közli Hegyet hágét, lőtöt lépék című könyvében, ez pedig Harangozó Imre Anyám, anyám, szép Szűz Márjám... című kötetében szerepel. Ez, így, ha nem is az ő műve, de e változatot ő őrizte meg a magyar örökkévalóságának.

Imádság

Csengitük a menyországban,
Kigyúlnak a szent angyalok,
A szent templuhoz.
Kihalgasszák a szent misztét,
Felhagnak a Kálvária hegyre,
Ott olyan szép fákra feltalálnak,
A Krisztus véréiél felvirágozval,
Bémenyen a Krisztus a Ghétsémáni Kertben,
Le ül a arany sékbe,
Sent hajaval leeresztvel,
Oda menyen e sent anya és kérdi:
„Mért üls ulyan szomorodán szent fiam,”
Hagy ne ülyek szent anyám,
Amikor nekem e csüf iduk üzenetet küldtek,
A hugy engemet szent pénteken elfognak,

Sent kezeimben vas kironákat béutnek,
Fejembe csipke koronát béborítanak,
Nagyon elcsüfalkodnak éngemen,
Vid el szent anyám ez két három igeimet,
A Ádám fiaihoz,
Aki elmondja ez imádságot,
Este lefekedvel és reggel felkeletben,
Az megszabaduljon min a máj születet buba.
Ámen.

„Dicsértessék a Jézus Krisztus!” zárhatjuk Erdős Szászka Péter- emlékünk.
...Avagy, ahogy 1997-ben a Szereten-túl, Lábnikban a mezőn hallottuk a mi „Jó napot
aggyon Isten!”-ünkre adott asszonyválaszban:
-...Aggyon a Mária!
Adjon.

*

*Ötven éve a szabófalvi utcán a gyerekek magyarul szóltak hozzám, a felnőttek kézzől kézre
adtak – a szeretet tapintható volt. Harminc éve Péter bácsi alig érthető szavai a legnépesebb
moldvai magyar helység népének utolsó sóhajtásaivá fogytak. Ma az utcán (írja Domonkos
László) „Kurvá mágyár!”-ral köszönnek rád, az emberek menekülnek előled. (...maguk
elől.) Aki még állná a sarat, kiközösítik.*

Költészet? Alig. A beolvadás előtti... Utolsó... panasz helyetti... Halk sikoly?

„Szó bennszakad, hang fennakad, / Lehellet megszegik.”

A „szó”! ...számít itt a legkevésbé. Mert amit már kimondani sem lehet...

Erdős Szászka Péter a '90-es években még kísérletezett veled.

A fojtás, a fojtás.

Szó...

Fujt.

Bihérey Ca
Caribony
Imola
1913-1993

SARUSI MARIÁ SÜLETTET 1944. HIRANGIZ AMEL SESEU PETRU-PĂDĂRĂU, N. 1918
BÉKÉSCSABA-HOPIAUCHSÁG. SZÜLET UNICLOUGHA COM JĂRĂHOAI, JUO NEAMȚ,
MĂGYARORSZÁG. MĂGYARORSZÁG ROMANIA

HOGY ANIET E BARÁTSÁG
EMLEK. 24. I. 1992.

Seszeri Mária
Caribony
Apostolbánya

SOKFELI ÚTÓZTAM,
SOK EMEREL TALÁLKOZTAM
ÍGY EGY PÜNKHÖZ NAPJÁN.
CSÁMSCHLYÓ AUCSUTÁN.
EGY SÁRSIMÁN EMEREL
TALÁLKOZTAM ILLES IMREEL
AMIN ANI/SMERKEDTÜNK.
BARÁTSÁGOT FOCODTUNK.
JÓDOK HECYBÉ INDULTUNK,
AMIKOR ÖDM ERKERTÜNK
HAKANCZÓ IMREEL TALÁLKOZTUNK.
VELE IS BARÁTSÁGOT FOCODTUNK.
Ő MACHYARORSZÁG/ UJAUCYSZIL
ASTIS ICIARTON
EGY MÁST OTTHON MELTACATUNK
HOIG LEVELEZGETÜNK
ÍGY NEM SOK IDŐRE
IRATOK LATOCATNI INHENEZ
SZARONICYSZÁR
MACHYARORSZÁG
AMIN N SARUSI MARIÁ/ HEGITÁRKEDTÉN
ÉS, MÓGYAN SÉNTEZEN
VELE, ÉS KÉRET ADTÁNK,
BORVÁRSÓT ÉS FOCODTÁNK,
Ő, JÓGY EMEREL HIRANGIZ
VIDDÉK IRO.
SÓBAT FOD ÚTKÉRI,
NÉPET LATOCATNI
ÉS, KÉRDÉNI
HIREKET KIRÁNK.

UJRAÖRÖM HIRANGIZ.
ÍGY, GYÜTECETI É HIREKET
DYSZÁKÁN ELCA É KIKET
A SARUSI MARIÁ UJAUCYÁNK.
HOGY EMEREL HIRANGIZ.
FOD, TOLTI AZ ELHETET.
GYÜTECETI É HIREKET
"MÁR NEM, ÉL HIRANGIZ
AZ UNICLOUGHA BÉKÉSCSABÁN
ROMANIA.

IN MİLTE EDDIGI AM ZOPOSIT
CU MİLTE ÖRÖMÜN MAM HIREKET
AZA ÖRÖM É KINTIMPLAT MAM AM.
LA CSÁMSCHLYÓ LA HIRANGIZ
DINO CU ILLESZ I MAM INTILANZ
SI CU DINGIZ MAM HIREKETENZ.
SI TETI AZILIG LA JÓDOK.
ÜNDE MÓGYI TURISTÁI VILK
ME HIRANGIZ INRE I AM COMBACOT.
SI CU DINGIZ, PESTER MAM FACOT.
MAM COM BÉKÉSCSABA ÉZ TIRELOT.
É MAM I AM SI FACOT.
IN AMIL ÉM LA UNICLOUGHA
DYSZÁKÁN LA FOCODZ
SI ACOLÉ LA LA VIRETÁNK
LA UNICLOUGHA HIREKETENZ
CU SARUSI MARIÁ MAM SÁRUSI
SI ME LAC PESTER MAM HIREKETENZ
SI IMPREUNA DYSZÁKÁN PESTER
DYSZÁKÁN DINGIZ HE BILKON
TETI MAM HIREKETENZ

SESEU PETRU-PĂDĂRĂU, N. 1918